

Intr-un cielu „Teatrul poezilor“, am putea vedea piesele lui Adrian Maniu, V. Voiculescu etc. Sau, poate, un spectacol-lecție de poezie cu *Legenda Jungeilor* de Iosif-Anghel. Sau, cine știe, „Teatrul regizorilor“. Lui Ion Sava i-am putea alătura, în acest caz, pe Soare Z. Soare, Paul Gusti sau, de ce nu, un spectacol-coupé V. I. Popa cu piesele închinete satului (*Deșteapta pământului, Cățelul sau așa ceva...*).

În biblioteca Teatrului Național, în urmă cu zece ani, am „scos“ *Ifigenia* lui Mirecea Eliade, pe care sperăm s-o jucăm într-o zi.

Dar, adaug, care secretar literar din provincie a fost trimis la București o săptămână, cu destinația bibliotecii ?

Un cunoscut critic spunea odată că „lumea teatrală citește puțin“. Nimeni, însă, niciodată, n-a avut curiozitatea să întrebe : de ce ?

GYÖNGYÖSI GABOR

Teatrul de Nord
Satu Mare

„Teatrul de azi cu piese de azi“

1 Intr-adevăr, care sînt oare sarcinile unui secretar literar ? Știe, oare, cineva care sînt anume ? Fiindcă activitatea și raza lui de acțiune se arată mai peste tot felurite, dimensiunile acestei activități depinzînd de prestația adusă din altă parte ori eucerită la locul respectiv. Cunosc un coleg, care mi s-a plîns că locul său în mecanismul teatrului nu întrece cu mult sarcinile unui curier mai istet ; un alt coleg, dimpotrivă, mi se lăuda, afirmînd că nici o frunză nu cade în jurul teatrului fără cunoștința și consimțămîntul său. Așa fiind, cred că atît timp cît activitatea de secretar literar nu e definită într-un regulament bine lămurit, pot conviețui amîndouă cazurile extreme, inclusiv soluțiile de mijloc. Oricum ar fi, locul și sarcinile secretarului literar depind, înainte de toate, de felul cum este tratat, respectat.

Dar, să încercăm a da, totuși, răspuns la întrebare. Sînt de părere că sarcinile unui secretar literar de teatru ar trebui să rezulte din calitatea sa imediată, de-sine-stătătoare ; el fiind, în general, după specialitate, singurul „om de litere“ din teatru. Această calitate ar trebui să se afirme dinamic în alcătuirea repertoriului, în conturarea planului de perspectivă al teatrului. Ceilalți factori ai teatrului — directorul (de regulă și el actor sau regizor), actorul, regizorul (dar și publicul) —, în genere prea subiectivi, nu prea sînt dispuși să ia în considerare problemele altora. Pentru bunul mers al unui teatru, pentru consecvența activității lui și pentru o justă proporționare a acesteia, este totuși nevoie, măcar, și în primul rînd, pe lângă secretari literari buni, și de directori buni. Sarcina cea mai importantă a unui secretar literar, mi se pare, de altfel, a fi stabilirea și păstrarea acestor proporții. Pentru aceasta s-a cere : o orientare a instituției adecvată scopurilor sociale, politice, educative, artistice ale teatrului în genere : în acest sens, propunerea (și alcătuirea) unui repertoriu de natură să răspundă sarcinilor nemijlocite, respectarea strictă a liniei de conduită. Toate celelalte activități, de zi cu zi, sînt menite a urmări atingerea scopurilor propuse la cel mai înalt nivel artistic. Cantitatea muncii depuse, măsura afirmării sale sau anonimul său — toate acestea privesc personalitatea și conștiința secretarului literar. De orientarea, gustul, simțul său dramaturgic, de intuiția, cunoașterea colectivului, precum și de multe altele, depinde modul cum sînt împlinite îndatoririle legate de scopurile propuse, de la un repertoriu la altul.

2 Epoca noastră se manifestă și în teatru ca o epocă a muncii colective. Există, firește, o conducere colectivă ; dar am auzit și de spectacole pretinzînd a fi rodul unei viziuni colective și nu a unui regizor. Sîntem martorii unui proces de răspundere colectivă la întreținerea unei arte colective ; acest proces a fost pus sub semnul întrebării de un cunoscut director de teatru maghiar, Beöthy László. Acesta afirma că „un director poate conduce liniștit două, trei, chiar și patru teatre (el a fost simultan director la trei teatre), dar nici un teatru nu poate fi condus de doi directori“. Afirmînd cele citate, el voia, în fond, să sublinieze că, în teatru, pluralitatea voințelor trebuie să se supună uneia predominantă, care să se afirme ca atare, ca aparținînd unuia singur ; altfel ar fi imposibil să se facă teatru bun. Socot, personal,

că ne putem însuși părerea; cu o condiție: ca această voință predominantă, unică, să fie rodul, exponentul unui efort solidar al celorlalte voințe. Închegarea acestui efort de solidarizare este una dintre sarcinile de bază ale secretarului literar. Împreună cu directorul, el trebuie să cîștige, dacă nu pe toți membrii colectivului, măcar adeviziunea majoritară a consiliului de conducere. În conducerea teatrului, secretarul literar se bucură de un singur vot; de aceea, el nu poate cîștiga nici o cauză, fără sprijinul celorlalți membri ai consiliului. În această privință, comitetul oamenilor muncii, avînd mai puțin funcția de a iniția, cred că e chemat să supravegheze concretizarea punctelor de vedere stabilite și consimțite în comun. E un cîștig considerabil, pentru teatru, să-și vadă, astfel, deciziile devenind obligatorii pentru toți.

Din această perspectivă, avem oarecum același rol cu comisiile de specialitate din fabricii ori uzine. Rezultatele în producție privesc pe fiecare membru al lor și fiecare se simte îndrituit să-și aroge ceva din succesele obținute. La fel — la sfîrșitul stagiunii — aprecierea unui repertoriu ca meritos se răsfrînge asupra celor ce l-au realizat: actori, regizori, scenografi. Foarte puțini își mai amintesc, însă, că această prețuire doar secretarul literar o întrevăzuse încă de la începutul stagiunii. Se poate, însă, întîmpla și altfel. Stagiunea să fi fost nesatisfăcătoare, decorurile să fi fost nereușite, reprezentațiile să fi fost plictisitoare, sărace în bune realizări artistice individuale (mă gîndesc la actori). Atunci, verdictul cade aspru asupra secretarului literar. El este vinovat că a ales un repertoriu nerealizabil, refractar posibilităților de afirmare ale actorilor, regizorilor, scenografilor. De atare verdict, secretarul literar s-ar cuveni să se bucure. Fiindcă importanța muncii lui iese tocmai în această împrejurare la iveală; și-i dă sentimentul că activitatea lui este investită cu un rol hotărîtor pentru întreaga stagiune. În alte împrejurări, îi este refuzat un astfel de sentiment. În alte împrejurări, el este prins în iureșul întîmplărilor uniforme, cotidiene, cu nerăbdările firești, dar insistente, ale autorilor, cu problemele ce îi ridică posibilitățile minime ale tipografiei locale, cu cerințele moderne ale publicității, cu nevoia de documentare a regizorilor, cu lipsurile centrelor de documentare. Deasupra lor, tot timpul anului, se află marea, fundamentală sarcină: repertoriul, pe care-l pregătești și-l pritocești în nenumărate versiuni, care se epuizează, însă, cu șase premiere pe an, pentru a-ți prinde imediat să începi totul de la cap. Și se începe: recitirea pieselor vechi, căutarea altora noi, cumpănirea lor cu capacitățile artistice și

financiare ale teatrului, cu cerințele publicului, cu virtuțile și ambițiile — și nevoile — actorilor, într-un cuvînt, cu programul și orientarea teatrului.

3 Secretarul literar al teatrului nostru caută și tot caută de ani de zile drumul care, în condițiile provinciale date, să-i înlesnească conturarea unui teatru în măsură să satisfacă toate cerințele teatrului modern. Părerea mea este că, din cîte drumuri există, cel care ne-ar putea duce cel mai sigur la o calificare superioară a forțelor noastre artistice este drumul care asigură prioritatea dramaturgiei contemporane, moderne. Media de vîrstă a publicului teatrului nostru este de 30—40 de ani; așa fiind, el este cu deosebire interesat să vadă dezbătîndu-se pe scenă problemele cele mai acute, cele mai dureroase, cele mai arzătoare ale acestei generații. Dar asemenea probleme fac tocmai substanța operelor scriitorilor cu care avem noi relații mai strînse — cu Kocsis István, Kányádi Sándor, Iosif Naghiu, Mircea Radu Iacoban, Francisc Munteanu, Dan Tărchilă — alături de maeștrii mai „vîrstnicii“, ca Aurel Baranga, Paul Everac sau Horia Lovinescu, ale căror serieri le-am onorat în ultimii ani cu succes.

Nu vreau să blamez nici un teatru și nici să exagerez cumva meritele noastre, spunînd că la noi au debutat pînă acum autori ai unor piese de valoare reprezentativă.

Am vrut numai să fac demonstrația că, așezînd în centrul atenției promovarea autorilor contemporani din țară, atît teatrul, cît și regizorii și interpreții, am avut și avem satisfacții deosebite. Mai mult: putem spune că astăzi și publicul e bucuros să știe că de la an la an îi sînt oferite noi și noi valori ale dramaturgiei noastre contemporane, și nu o dată în primă versiune, pe scena locală pe care o frecventează.

4 Cred că reiese din cele de mai sus că teatrul nostru — în repertoriul căruia este înscrisă aproape anual cîte o premieră absolută — este un teatru al descoperirilor și mai puțin unul al revalorificărilor. Ceea ce nu vrea să spună că, în această privință, n-am oferit, de-a lungul anilor, o seamă de „revelații“. Iată cîteva: am redat scenei piesa *Răpirea sabinelor* de Schönthan-Keller; după cîte avem cunoștință, *Plicul* lui Liviu Rebreanu a fost, în ultima vreme, subiectul încercării unei revalorificări numai

la noi ; jucind *Soldatul fanaron*, am repus în circulație, în listele noastre repertoriale, pe Plaut ; am gândit pentru scenă genuri literare mai puțin obișnuite în teatru. (Am încercat, de pildă, un Eminescu dramatizat ; am pus în scenă monodrame de tipul *Amurgul lui Boljai János* de Kocsis István, *Cuvânt de apărare a lui Socrate* după Platon.)

Consider că preocupări de tipul acesta merită o atenție mai mare în activitatea noastră.

CAROL ISAC

Teatrul Dramatic „Bacovia”
din Bacău

„Un teatru activ, care să contribuie la formarea conștiințelor”

1 În viața unui teatru, confruntat astăzi cu importante răspunderi civice, secretarul literar nu poate fi, desigur, totul, dar poate însemna foarte mult. E vorba de lista îndatoririlor sale, o listă lungă și mereu lungită, pe care primul loc îl ocupă, însă, repertoriul contemporan, piesa de actualitate. Imperativul momentului actual al societății noastre este cel al unui teatru activ, capabil să contribuie la formarea conștiințelor. Un astfel de repertoriu, asemenea spectacole, deci, în stare să nu lase pe nimeni indiferent, invitând la meditație, chemând la acțiune, unind voințele către aceleași scopuri nobile, ale comunismului, presupun o înaltă calitate ideologică și artistică a textelor dramatice. Certificatul de identitate al secretarului literar este piesa de valoare, actuală, adusă pe scenă. Instrument de lucru, Programul adoptat de cel de al XI-lea Congres al Partidului, amplu tablou al perspectivei naționale și sinteză a gândirii contemporane privind toate ramurile de activitate și cercetare, este și o sursă tematică repertorială, a cărei bogăție de idei și motive de inspirație se relevă la fiecare nouă lectură. Desigur, secretarul literar poate avea o contribuție diferită, de la caz la caz, în lansarea unei piese, dar participarea lui calificată și pasionată la viața teatrului poate conferi programului instituției echilibru și utilitate.

Dramaturgia noastră a ajuns la un moment-cheie al maturizării, când numai criteriul cali-

tății poate fi luat în seamă. Este important numărul lucrărilor ce ajung să fie reprezentate ; și, de asemenea, e adevărat că pe treptele așezate de scrierile a numeroși dramaturgi se va ridica capodopera timpului acestuia ; dar teatrul nu-și mai permite să cocheteze cu scrierile minore, cu platitudinile și cu epigonismul. Aspirația sa fundamentală este piesa cu un bogat conținut ideologic și o bună construcție artistică. Unul din obiectivele teatrului, prin secretarul său literar, este de a provoca o astfel de dramaturgie. Atragea către teatru a unor poeți și prozatori, descoperirea debutanților, duc la surprize dintre cele mai agreabile. Poetul Ovidiu Genaru ne-a încredințat, astfel, o piesă care va marca, sperăm, unul dintre cele mai substanțiale debuturi în teatru consenuate în ultima vreme. Este un câștig evident pentru dramaturgia de actualitate. Chiar dacă nu a fost reprezentat la teatrul nostru, inginerul Constantin Munteanu își datorează demarajul în dramaturgie discuțiilor purtate pe marginea manuscriselor sale. Dealtfel, a debutat prin publicarea unor fragmente, însoțite de o prezentare, în caietul-program al Teatrului „Bacovia”. Cenaclul nostru de dramaturgie este locul unde se dezbate lucrările propuse de dramaturgi consacrați sau de începători ; și pare să fie un loc prielnic, din moment ce de aici și-au luat zborul câteva nume, reîntilnite, apoi, frecvent pe afișele de spectacol. Dar dramaturgul recunoaște mai rar că depinde el de climatul stimulativ al teatrului cu care vine în contact (excepție face, poate, Dumitru Radu Popescu, de la care am auzit adesea cuvinte sincere la adresa unor secretari literari) ; și, în general, cu toate schimbările în bine survenite recent, anonimul creator pe care, cu bună știință, și-l arogă secretarul literar în procesul de realizare a unui nou spectacol nu este prea bine înțeles ; de aici, discuțiile purtate, cu diferite ocazii, în jurul „statutului” său. Dacă acest statut a fost definit prin actele normative în vigoare, aplicarea lui depinde, însă, de fiecare în parte, de stilul muncii, de personalitatea și nivelul său profesional. Ca în orice ramură a creației teatrale, dealtfel. Sint aproape 80 de ani de când a fost înființat, la Teatrul Național, în timpul directoratului Scalat Ghica, postul de secretar literar, în locul celui de sub-director, socotit mai puțin necesar. Și tot aștia ani sint de la prima demisie a unui secretar literar (Haralamb Lecca), indignat că funcția i-a fost prost înțeleasă de un director...

2, 3 În cadrul organismului care exercită conducerea colectivă în teatru, rolul secretarului literar este important. El participă acum la toate deciziile privind viața instituției, asumându-și responsabilitatea, odată cu colectivul. față de an-